

ESKİ KONYA VE KONYA'DA YAŞANTI -3-

Eskiden Konya'da hayat bugün-künden çok farklı idi. Her şeyden önce şehirde hayat erken başlardı. Evin erkeği işine erkenden gider, dükkân sahiplerinin çoğu sabah namazını ya mahalle mescidinde veya çarşı camisinde kılar, namazdan sonra da dükkânını açıp işine bakardı. Şimdi dükkânlar bile sabah saat 9-10'dan sonra açılıyor.

Ev hanımları da ev işlerine erkenden başlar, eğer evde büyük-

M. Ali UZ

baş hayvan varsa hayvanını sağlar, ahırını temizler, sonra hayvanı çobana teslim ederdi. İnekler akşama yakın evlerine doymuş olarak geri dönerdi. Evin diğer işlerine sıra gelirdi. En sonra da kapının önü süpürülüp sulanırdı. Eskiden belediyelerin sokakları temizlemek gibi bir görevi yoktu. Yolların da ekserisi toprak yoldu. Sulanmazsa tozdan dumandan geçilmezdi. Ev işlerini bitirenler ya kapı önüne çıkar veya komşu-

ya giderdi.

Sabah yapılan sıkı bir kahvaltı akşama kadar gider, ailece akşam ezanı sırasında tekrar bir araya gelinir bu sıralarda sokaklarda kimsecikler bulunmazdı. Bu vakte Konya'da, **kaşık çalımı vakti** denirdi. İnsanlar beş çayı nedir bilmezlerdi. Bu tür alışkanlıklar bize sonradan geldi.

Uzun kış gecelerinde gençler, yetişkinler ve kadınlar kendi aralarında oturup yer, içer, eğlenirlerdi.

Eskiden okuyan gençlerin sayısı çok azdı. Okumayan gençler bir sanata verilir, kızlar da mahalle aralarındaki terzilerden dikiş, nakış öğrenirlerdi.

Konya yaşantısını ara başlıklar halinde sunmaya çalışalım.

Komşuluk Münasebetleri:

Konya'da komşuluk münasebetleri sıkı ve samimi idi. Yılların verdiği aşinalıkla herkes birbirini tanırdı. Merkez mahallerde bile

çok az kiracı bulunurdu.

Mahallelerde oturanların ekserisi mülk sahibi idi. Herkes birbirinin yedi sülalesini bilirdi. Yabancılık çekmesinler diye kirada oturanlarla da yakinen ilgilenirdi. Herkes birbirinin yaşantısına muttali idi. Yardıma muhtaç olanlar korunurdu. Kısacası komşu haklarına riayet zirvede idi. Günümüzde aynı apartmanda oturanlar bile birbirini tanımıyor.

Zengin fakir arasında da günümüzdeki gibi uçurum yoktu. Zenginler de sade bir hayat yaşamaya özen gösterirdi. Kimsenin kapısının önünde lüks araba yoktu. En zengininin binitisi at ve Antalya arabası idi. Bunu da bağı bahçesi olanlar bulundurulurdu. İnsanların gelir seviyesi çok düşüktü. Öyle çok insanın çalıştığı bir tek fabrika yoktu. Şeker Fabrikası 1950 yılından sonra açıldı. Şimdi gelir seviyesi çok yükseldi.

Komşular arasında sıkı bir işbirliği vardı. Pek çok ağır iş, ime-

ce usulü birlikte yapılırdı. Komşular köklü ev temizliklerinde bile birbirlerine yardım ederdi.

Her mahallede sözü sohbeti dinlenir eşraftan insanlar vardı. Mahalleyi ilgilendiren önemli meselelerde bunlar müracaat mercii gibi idi. İki komşu arasında çıkan problemleri de bunlar çözer. Onların verdiği karar uygulanır. Günümüzdeki gibi herkes hemen mahkemeye koşmaz. Kadınlar arasında da Osmanlı anneleri vardır. Bunlar da sevilip sayılır ve sözleri dinlenirdi.

Çocuklar bile mahallenin büyüklerine saygı gösterirdi. Çocukluk yıllarımızda mahallenin büyükleri sokağın başında göründüler mi, oyunumuzu boşlar, duvar diplerine sıralanırlar, onların geçmesini beklerdik. Onlar da selam verir, başımızı okşayarak gelip giderlerdi.

Onların ceplerinden de hiç şeker ve leblebi eksik olmazdı. Birkaç leblebi, bir sorma şekeri çocukları mutlu etmeye yeterdi. Şimdi çocuklar doygun, ne yiyecek ve ne de oyuncakla mutlu oluyorlar. Oyuncaklarımız toz, toprak, çamur, harmanbiş ve tahta oyuncaklardı. Elimiz soğuktan, tozla toprakla oynamaktan yarılır, yarıklarından kan sızdığı bile olurdu. Öyle krem falan da pek bilmezdik. Eldiven çok az zengin çocuklarında olurdu. Ama küçük şeyler bizleri mutlu etmeye yeterdi. Karapınarlı avukat bir arkadaşım vardı, rahmetli oldu. O anlatırdı. ‘Birkaç sorma şekere (Akide şekerine sorma şeker de denirdi) akşama kadar kuzu güttürürlerdi.’ der gevrek gevrek gülerdi.

Yukarıda mahalle büyükleri-

nin müracaat mercii olduğundan bahsetmiştim ya, aklıma yaşanmış bir fıkra geldi. Dul bir kadın, komşu büyüklerinden bir hacı efendiye müracaat etmiş, yanında bir miktar da para götürmüş, ‘‘Ak hacı emmim! Evden çarşıya, çarşıdan eve sırtımda heybe taşıya taşıya omuzlarım yağır oldu. Şu parayı al da bana bir eşek aliver’’ deyince Hacı Efendi,

‘‘Komşum bunun yazı var, kışı var, samanı var, arpası var. Sen eşeğin hakkından gelemezsin. Sen eşekten vazgeç de, ben sana münasip bir koca bulayım’’ der. Kadın boynunu büküp ‘‘Sen bilirsin’’ der. Kadıncağız bir süre bekler. Hacı Efendi, münasip bir adam bulup kadının evine içgüveyisi koyar. Bir süre sonra, hacı komşusuyla karşılaşınca, ‘‘Hanım eşek mi iyiymiş yoksa koca mı?’’ diye sorar. Kadın memnun ve mutlu, ağzı kulaklarında, ‘‘Aman hacı emmim Allah senden razı olsun, koca eşekten daha iyiymiş’’ cevabını verir.

Bir de o zaman insanlar harp, kıtlık görmüş, sıkıntı çekmiş insanlardı. Yokluğun ve fakirliğin ne demek olduğunu ve paylaşmayı çok iyi bilirlerdi. İsraf nedir bilmezlerdi.

Eskiden çok evde elektrik ve çeşme yoktu. Konya’da sokaklar bile 1917 yılında yapılan elektrik fabrikası ile aydınlatılmaya başlandı. Evlere elektrik çok daha sonra Cumhuriyet Döneminde geldi. Aydınlatma vasıtası olarak lamba kullanılırdı. Çok gazyağı yanmaması için de lambanın fitili dışarıda yakılırdı. Bunun ne demek olduğunu bilenler bilmeyenlere anlatsın. Anlatılması oldukça zor bir konu bu...

Aileler Üretici İdi

Konya'da eskiden aileler üretici idi. Yazdan kışa hazırlık yapılır, yağını yoğurdunu, salçasını, yumurtasını herkes kendisi üretirdi. Bağda bahçede elde edilen meyve ve sebzeler boşa giderilmez kurutulurak kışa saklanırdı. Evde üretilenler misafirlere ikram edildiği gibi olmayan komşulara da verilirdi. Bunlar son derece faydalı ve sağlıklı ürünlerdi. Bağ yaşantısının bunları uzunca anlatacağız.

Yukarıda da anlattığımız gibi eskiden pek çok evde dokuma tezgâhı bulunurdu. Bazı aileler için bu iş bir ek gelir kaynağı idi. Çok aile de evinde amatör olarak ipek böceği yetiştirir kendi ihtiyacı olan ipeği kendisi üretirdi. Bahçesi olanlar yakacak ihtiyaçlarını da buralardan sağlardı.

Güz gelince aileleri tatlı bir heyecan sarar, kış hazırlıkları bir kere daha gözden geçirilirdi. Gözün yapılan en önemli işlerden birisi de etlik yapımı idi. Bağda olsun, şehirde olsun birkaç keçi veya bir dana kesilerek bunlardan kıyma, sucuk ve pastırma yapılırdı. Öyle sık sık kasaba gidilmezdi. Üzerleri biraz yağla örtülen kıymalar bahara kadar dayanırdı. Kıyma soğuk yenir, sıcak yenir, yemeğe katılırdı. Uzun kış gecelerinde misafire **yatgeberlik** sucuk,

pastırma, kıyma, tulum peyniri, pekmez ve reçel ikram edilirdi. Bunlar neşe içerisinde yenirdi. Gece yarısından sonra kalkanlara canım ne aceleniz var, daha karpuz ikram edecektik diye de lâtife edilirdi. Gerçekten bazen de içi sarı şeker gibi kış karpuzları da ikram edilirdi.

Bazı bağı bahçesi olanlar da sebzeler üşüdükten sonra üç-beş yaprak koyunu alır, bunlara bir bucuk- iki ay kadar baktıktan sonra şehre iner bunları kış boyu ayda bir keserek et ihtiyacını karşılardı.

Canlı hayvan çok para etmezdi. 1950'li yıllarda büyükbaş hayvan fiyatları o kadar düştü ki, öküzü beş liraya alırlar, kesip derisini beş liraya satarlardı. Köylü gerçekten perişandı.

Günümüzde üretici aile yerini, tüketici aileye terk etti. Şimdi her şey eve kese kâğıtlarında gıdım gıdım geliyor. Nasıl üretildiği bilinmeyen çoğu sağlığa zararlı yiyeceklerle idare ediyor insanlar. Hele çocukların yedikleri gıdaların çoğu zararlı. Böyle yiyecek ve içeceklerle mahalle bakkallarını onlar ayakta tutuyor. Uzmanların uyarıları bile bunu engelleyemiyor.

BİZİM KELİMELERİMİZ : 3

ELCEK

Prof. Dr.
Saim
SAKAOĞLU

Yazımıza biraz kafaları karıştırarak başlayalım bugün. Kelimemiz **el-cek...** Hadi **el**'in ne olduğunu hepimiz biliyoruz da şu **cek** kısmı da ne oluyor? Gerçi kullandığımız bazı kelimelerin sonlarında da bu heceyi buluyoruz ama anlamı, görevi veya işlevi nedir, onu bilemiyoruz. Burada iş anlı ve şanlı ve de aşırımlı ünlü dil ulemasına düşüyor gibi... **ailecek** söyleyişini siz de kullanmışsınızdır, **yavrucak**'ı siz de kullanmışsınızdır, **kuzucak** ise ne de tatlı bir söyleyiş, değil mi? Eee, sırada, 'Aman Eşref...' türküsü var. Söylemesi ayıptır, bu artist Eşref değildir, artist olanın bir de güzel soyadı var... Siz yeni nesil tabii babaları unutup yavru-larını hatırlıyorsunuz, değil mi? Sözü döndürüp dolaştırıp Harun'un babası Eşref **Kolçak**'a getireceğim. Kitaplar, bu -cak/-cek ve -çak/çek ekleri için, 'isim-den isim yapma eki' diyorlar. **Ailecek** de öyle mi acaba? Onu adamına sormamız gerekir.

Eşref **Kolçak**'ı boşuna hatırlamadık; eğer maksadımız artist hatırlamak olsaydı, Sultanımız efendimiz Türkan Hanım'ı hatırlardık. Ama amacımız başka. Biz **kolçak** kelimesinin (soyadının değil) peşindeyiz. Eee, bu kolçak ile yazımızın başındaki elce arasında hâlâ bir bağ kuramadınız mı? Hadi geliniz, biraz sözlük ka-

rıştıralım, bakalım bu kalın kitap/kitaplar ne diyor:

kolçak: 1. Yalnız başparmağı ayrı, diğer dört parmağı bir örümüş yün eldiven. [Ama bu kadar değil, başta 1. dediğimize göre, bunun en azından 2.'si de gelecektir, belki de daha fazlası... Biz devam edelim.] 2. Koltuk veya iskemlenin kol konacak parçası, 3. Ceket veya gömlek kollarının kirlenmesine engel olmak için bilekten dirseğe kadar geçirilen eğreti kolluk, 4. Kola geçirilen işaretli bağ, pazubent, 5. Zırhın kola geçirilen parçası (*Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu, Ankara 2005, 1199). Maşaallah ne beketli kelimemizmiş de Eşref 'Ağbi' acaba bu anlamlardan hangisine sahip lenmişti ki?

Haydi, buradan yola çıkarak bir de şu **elcek** kelimesini arayiverelim sözlüğümüzde... Arıyoruz, tarıyoruz, yok. Yok da bazı şekil olarak onu hatırlatan kelimeler var: **elcik:** Bisiklet ve motosiklette dümenin elle tutulan kısımlarına geçirilen ve yumuşak, sentetik maddeden yapılan kaplama (s. 1199); **elçek:** Gelinin elinin içine kına yakılmasından sonra giydiği, kumaştan yapılmış bir tür eldiven (1199). Sonraki kelimemiz ise **elçekli** olup örnek olmak üzere bir halk türkümüzden iki mısraa yer verilmiştir:

*Ellerin **elçekli** gelin / Kolların **kolçaklı** gelin*

Bizim **elcek** iyiden iyiye köşeye sıkışmış gibi, ama kendisiyle tanışmamıza az kaldı. **Kolçak**ta bir eldiven sözü geçti, **elçekte** de öyle... Demek ki bizim bu **elcek**'in **eldiven** ile bir arkadaşlığı var.

O zaman iş, *Türkçe Sözlük*'ün değil *Derleme Sözlüğü*'nün başına düşecek. Bu sözlükte pek çok madde başı **elcek** ile başlıyor. Nerelerden derlendiğini yazmayayım da hangi anlamlara geldiğini yazıvere-yim: **1.** Tırpanın el ile tutulan yeri, **2.** Bulgur taşında elle tutulan yer, **3.** Kapının tutacak yeri, **4.** Harman aygıtını çevirmek için kullanılan kol, **7.** Sapanın elle utulan yeri. **5** ve **6** numaraları **elicek** kelimesine göndermektedir.

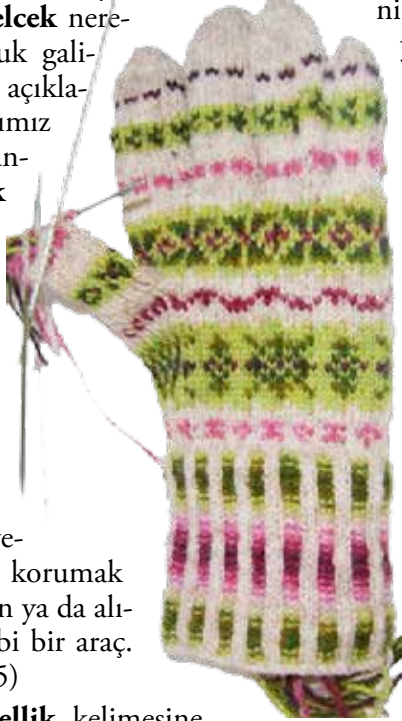
El, el, el... Her şeyin başı **el** de bizim **elcek** nelerde? Unuttuk galiba, yukarıda açıklamaya çalıştığımız **elcek**'in üstünde bir **elcek maddesi** daha vardı da iki anlam ı n d a n biri için bizi **ellik** kelimesine gönderiyor, ikincisi için de şu açıklamayı veriyordu: Eli korumak için ele takılan ya da alınan kanca gibi bir araç. (s. 1704-1705)

Hemen **ellik** kelimesine koşuyoruz, bakalım orada derdimizin dermanı var mı? Ooo, **ellik** için ne kadar çok ve farklı yazım şekli verilmiş ki... Hele bir sıralayalım, bakalım bize yardımcı olacak kelimeyi bulabilecek miyiz: **el-**

cek, elcık, elcimek, elçek, elçorabı, eldivan, elduvan, eldüğan, elecek, ellih, ellik çorabı, enlik, enik. Kelimemizin derlendiği yerler; köy köy, kasaba kasaba, ilçe ilçe ve il il verilmiş. Bakalım Konya'mız ve çevresi var mı? Olmaz olur mu, İşte oralar: Karaman, Sultaniye [Karapınar], Çumra, Hatip, Sille, Çetni. Bu arada; Ankara, Kayseri ve Adana illerini de yakın yerler olarak hatırlatalım.

Sözün sonu: Efendim, yukarıda verilen bir düzineden fazla kardeş kelimelere bir göz atalım. **Eldivan, elduvan** kelimeleri ne kadar da **eldiven** kelimesine yaklaşıyor. Zaten onca kelimeyi sıraladıktan sonra da Türkiye Türkçesinde kullanılan karşılık olarak da **eldiven** kelimesini veriveriyor. Yani, bunca yorgunluktan sonra diyoruz ki, **elcek** kelimesinin anlamı efendim, **el-di-ven**'dir. (s. 1723-1724)

Hâkimiyeti Milliye İlkokuluna başlama tarihim 1946 Eylülüdür. Evimizde altı kişiyiz. Nenem Safiye Hanım, annem Zeliha Hanım, babam Mehmet Efendi, Ağabeyim Hasan Sakaoğlu, ablam Hayriye Sakaoğlu ve ben evin tekne kazıntısı Saim... Nedense evdekiler neneme Safiyanne (Safiye Anne) dedikleri için ben de nene demez Safiyanne derdim. Bir başka konu da onun asıl nenem değil, günümüzün söyleyişle 'cici ninem' olduğunu çoook sonra öğrenecektim. Babamın babası Hasan Dedem, eşi Fatma Nenem 1936'da vefat edince, Çumra'nın Karkın köyünden Safiye Hanım ile evlenmiş. Ben

onu tanıdığım da dedem ölmüştü (16 Ocak 1935).

İşte bu nenemiz evimizin en yaşlısı idi ve *büyük oda* adını verdiğimiz ana odamızın sol üst köşesinde otururdu. İbadetini yapardı, benimle ilgilenirdi ve de elinden örgü milleri hiç eksik olmazdı. Durmadan bir şeyler örerti. Bunların başında yün çoraplar gelirdi. Bu çorapların ne kadar sağlıklı olduğunu, bir zamanlar ona *köylü çorabı* gözüyle bakanlar da itiraf etmek zorunda kaldılar. Nenem bu çorapların tamir işini de yapardı. Daha çok ökçede ve baş parmakta görülen *nezelmeler* (incelmeler) hemen tamir ediliverirdi. Ancak bu iş için kullanılan fiil *gözemek* idi. Yani çorap ökçeleri ve başparmak uçları *gözenirdi*. Bu fiili bilen kaç kişi kaldık ki!...

Nenemin bu kadar sık olmasa da yaptığı bir iş daha vardı: **Elcek örmek**. Evet, deminden beni sizlere bol bol zihin cimnastiği yaptırdığımız **elcek**lerimi hep o örerti. Zaten bu ve benzeri şeyler çarşıdan alınmaz, evlerimizde örülürdü. Nenemin ördüğü **elcek**ler kâh beş parmaklı olurdu, kâh iki parmaklı... Hani yukarıda **kol-çak** için verdimiz açıklama var ya, işte oradaki gibi örülürdü. Her imi eldiveni kullanmanın ayrı havası olurdu. Soğuk havalarda dörtlü olanlar tercih edilmezdi, zaten üşüyün parmaklar öbürlerini mi ısıtacak? Baş parmaklı olanlar daha ulanılışlı idi.

Bu **elcek**lerin bir görevi daha vardı. İki teki uygun şekilde iç içe geçirerek küçük bir top yapardık. Elbette bu top (!) ayaklı (futbol) için kullanılmazdı, küçük çaplı bir voleybol oyunu için ideal bir top idi. Nenem vefat edeli 50 yıl-

dan fazla oldu. Bir iş için gittiği Karkın'da vefat edince oraya, kardeşlerinin yanına defnedivermişler. O yıllarda Karkın'dan Konya'ya cenazeyi getirmek de pek kolay olmazdı. Bana masal anlatan, evde temizlik yapılacağı günler yanına alıp evinde yaşlıların olduğu komşulara götürten nenemin öz olmayıp 'cici nine' olduğunu söylemiştim, ama o beni sanki öz torunuymuşum gibi se-verdi. Dizinde uyuturdu, aslı olmasa bile sırtımı kaşırdı; ben de ona *el suyu* dökerdim. Sakın ola ki bu *el suyu* sözünü, elini yıkaması için döktüğüm su anlamında algılamayın. *El suyu*, abdest demek idi. Ab = su ve dest = el olduğuna göre...

Artık o **elcek**ler yok, hazırlarını alıyor, eskitip eskitip yenisini alıyoruz. Acaba o **elcek**leri örecekle neneler kaldı mı ki? Nenemin ruhu şad olsun.

(Yazımızda *nene* kelimesini özellikle kullandığımız belirtmek isteriz.)

Kelimelerin alındığı ve derlemeye dayanan kaynak: *Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü V / E-F*, Ankara 1972, 1704-1705 ve 1723-1725.

Yazımızda adı geçen nene için şu kitabımıza bakılabilir: "Cici Ninem", *Konyalı Hattâ Hafız Mehmet Sakaoglu* (Mehmet İhsan Kayseri ile), Konya 2010, 16-17.

KÂĞIT MENDİLLERİN YOK ETTİĞİ MENDİL KÜLTÜRÜMÜZ

Markette aylık mutad alışverişimizi yapıyoruz. Hanım, kâğıt ürünleri bölümünün önünden geçerken her zamanki gibi kâğıt mendillere sarılıyorum. Önceleri kızırıyordum bu hareketine. O da, benim kızmamın masraftan kaynaklandığını sanarak kâğıt mendillerin ucuzluğundan bahisle, onların kârlılığını hep savunurdu. Oysa benim kızgınlığım, kâğıt mendilin kaybettirdiği mendil kültürümüz adınaydı.

Şimdiki çocuklar, ilkokullarda öğretmenleri tarafından günlük ve haftalık temizlik denetimlerinden geçiyor mu, bilmiyorum. Biz hep geçerdik. Hem de gündelik ve “kişilik” ütülü mendillerimizle...

Sonra gençlik yılları... Yüreğimizden başlayarak bütün bedenimizi bir başka titremelere salan kişiden gelecek oyalı yahut bir kenarı kırmızı gül işlemeli bir beyaz mendilin iştiyakı...

Kâğıt mendiller; ne anlamlı, değerli bir hediye, ne bir sargı bezi, ne bir “yağlık”, ne ... olabilirler. O, sadece mendildir. O, lisanımıza giren ve çeşitli fonksiyonları olan mendilleri karşılayan “destmâl, peşkir, çev-

re, mâhrâme (makrame)” isimlerini alamayacağı gibi fonksiyonlarını da karşılayamaz. O, millî rengimiz meşabesindeki al rengi alamaz; alsa da gelinlerin başına atıldığında iğreti durur. Onu bayramlarda küçük yavru-
rularımıza hediye olarak veremezsiniz. Hele hele onu, Şeyhülislâm Bahâî’nin: “Dikenin vücudunda açtığı cefa yarasının verdiği ıstıraptan oluşan bülbülün gözyaşlarını silmek için gül gelini eline kırmızı mendilini alsın” anlamlı aşağıdaki beytinde bir yere koyamazsınız:

*Kırmızı destmâlini alsa ele arûs-ı gül
Silmeğe eşk-i bülbülü zahm-ı cefâ-yı hârdan*

Ya Bâkî’nin: “Gül bahçesinde gördüğün kırmızı çiçeği bir lâle sanma; üzerindeki çiyle terlemiş gibi görünen çimen, bir al mendil ile yanağını sildi” mealindeki beytinde...

*Gülşende lâle sanma arak-nâk olup çemen
Bir al destmâl ile sildi yanağın*

Beyaz rengine rağmen Yahyâ Bey’in: “Gökyüzü, o gülen gülü anarak mendilini yüzüne tutup ağlıyor” anlamlı beytindeki bulutu karşılayan mendilin yerini tutabilir mi?

*Destmâlini tutup yüzüne felek
Ağlar anıp o verd-i handânı*

Dahası, kâğıt mendilin bir kenarına Fuzûlî’nin: “Gözüm, cânım efendim, sevdiğim devletli sultanım” beytini yazıp birine verebilir veya alabilir misiniz?

Bakınız, Sünbülzâde Vehbi de Fuzûlî’nin bu mısraına atfen: “Ey Vehbî, o güzele elini öpüp hâlini arz etmek için bu nazmı, bayram mendilinin kenarına nakşet” anlamlı beytini ne güzel düşürmüştü:

Arz etmeye elin öpüp o şâha Vehbiyâ
Bu nazmı eyle nakş-ı ser-i destmâl-i 'ıyd

Bayramlık mendilden söz etmiş-
ken; bayramda elinizi öpen bir me-
lek yüzlüye bu mendili hediye vere-
bilir misiniz? Ya kenarında gül ve çi-
çek işlenmişini?..

Siz, kâğıt mendille, yüreğinizi
çarpıntılara uğratan kişiye bir mesaj
verebilir yahut alabilir misiniz? Bu-
gün için muhal olan bu haberleşme,
mazimizde aynıyle vaki idi. Zira es-
kiden rengârenk mendillerin gemi
flamaları gibi anlamları vardı.
Meselâ:

Kırmızı mendil: Seni bütün var-
lığım la seviyorum.

Mavi mendil: Kederlerdeyim,
çok vefasızsın, sensiz mesut olamam.

Kenarları sarı mendil: Birkaç
gündür rahatsızım, çıkamadığının
sebebi budur.

Eflatun mendil: Yarın pencere-
min önünden geçiniz, mektup vere-
ceğim.

Beyaz mendil: Seni delice sevi-
yorum.

Pembe mendil: Bütün ümidim
sende.

Kenarları pembe mendil: Sensiz
yaşayamam.

Mor mendil: Hayatım senindir.

Kenarları mor mendil: Çap-
kın!.. Pek hoşuma gidiyorsun.

Fıstıki mendil: Dikkat et kom-
şular görecektir...

Yeşil mendil: Gönderdiğin mek-
tubun cevabını bekliyorum... Ne
zaman göndereceksin?

Kenarları yeşil mendil: Sana da-
ima sadık kalacağıma söz veririm.
Gibi...

Yanı sıra, mendil gösterilirken or-
tasından tutulmuşsa: "Bu akşam ya-
hut bu gece seni bekliyorum"; karşı-
lığında da mendil sallanırsa: "Hay
hay, peki..." anlamına gelirmiş.

Ataların: "Eşğini dövmeyen se-
merini dövermiş" dedikleri hesap, bu
kâğıt mendilleri, mendil kültürümü-
zün kaybedişimizin müsebbibi olarak
görüyorum. Ve.. ben inadına cebim-
de bir kâğıt mendil paketi taşımıyo-
rum. Ve... hanım, mendillerimi kar
gibi yıkayıp ütölemeyi sürdürüyor
hâlâ...

Aczimin Giryesi

Câhilin minneti...

Halk içinde sıkılan bilgin, çekilip
İnzivâya, kafeste kuş olmak ister.
Câhillerin minnetini çekmektense,
Geçip bahar zevkinden, kış olmak ister.

Ahmet Sevgi

HZ. MEVLÂNA AHFÂDIN- DAN BİR OSMANLI: LÂLE DEVRİ ŞAİRİ NEDİM

Mevlâna Celâleddin-i Rumî (1207 – 1273) kültür ve edebiyat tarihimizin en önemli simalarından biridir. Mevlâna, asırlarca gerek fikirleri gerekse temellerini attığı Mevlevîlik yoluyla İslâm dünyasını derinden etkilemiştir.

Osmanlı döneminde Mevlâna torunlarının Çelebi unvanıyla şeyhliğini sürdürdükleri Mevlevî tarikatına bir imparatorluk kurumu statüsü kazandırılmış ve sağlıklı bir maddi yapıya kavuşabilmesi için vergi muafiyeti getirilerek vakıflar tahsis edilip düzenli nakdi yardım gibi imtiyazlar tanınmıştır⁽¹⁾. Osmanlı hanedanlığı ile Mevlâna ailesi arasında akrabalık bağı tesis edilmiş Mevlâna torunlarından Germiyanlı Yakup Bey'in kızı Devlet Hatun ile Yıldırım Bayezîd evlenmiş bu evlilikten dünyaya gelen Sultan Çelebi Mehmet (1413-1421) babasından sonra Osmanlı tahtına çıkmıştır⁽²⁾.

Hız. Mevlâna'nın torunları Osmanlı devletindeki etkinliklerini hem Mevlevî tarikatı düzeyinde hem de devletin diğer kademelerinde sürdürmüşlerdir.

Konya Mevlana Dergâhı postnisinlerinden Arif Çelebi'nin (ö.1421) oğlu olan Karamani Mehmet Paşa Fatih Sultan Mehmet'in son veziriazamıdır. 1478-1481 yılları arasında görev yapmıştır. Mehmet Paşa askeri bir kumandan ve idareci olmaktan

çok medreseden yetişmiş bir bürokrat olma yönü ile sivrilmiştir. Fatih Sultan Mehmet'in vefatından sonra oğulları Bayezîd ve Cem arasındaki taht mücadelesinde Cem Sultan'ı desteklemiş⁽³⁾, fakat Bayezîd taraftarı devlet adamlarının teşvikiyle yenîçerilerin "*Şehzade Sultan Bayezîd gibi ihsan ve inayeti bol bir şehzadenin padişahlıktan hakkını düşürmek olur mu ?*" sözleri üzerine çıkan ayaklanmada katledilmiştir⁽⁴⁾.

Karamani Mehmet Paşa, Arapça'yı iyi bilmesi, nesrinin başarılı olması ve hukuk alanındaki bilgi ve tecrübesi Fâtih tarafından takdir edildiğinden, Fatih'in çıkarttığı Kanunnâme-i Âl-i Osman'ın yazılması ve düzenlenmesiyle görevlendirilmiştir. Nişânî mahlasıyla şiirler yazmıştır. Aynı zamanda risaleler yazan Karamani Mehmet Paşa, Fatih'in Uzun Hasan'a gönderdiği ünlü mektubu kaleme almasıyla da şöhret kazanmıştır⁽⁵⁾.

Karamani Mehmet Paşa'nın kardeşi Mevlâna Hüsameddin hakkında Katip Çelebi Fezleke'sinde şunları söylemektedir: "*Mehmet Paşa'nın kardeşi ve Kemalpaşazade'nin ortağıdır. Şekayik alimlerinden Konyalı Kara Yakup Bey'in damadı ve bütün Karaman diyarının temiz yaratılışlı hakimi olmuştur. 920'de (1514) Laren'de vefat etti.*"

(1) Barihuda Tanrıkorur, "Mevlevîyye", TDV Ansiklopedisi, XXIX. cilt, Ankara, 2004, s. 469.

(2) Mehmet Önder, Mevlana Şehri Konya, Ankara, 1971, s.337.

(3) İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Büyük Osmanlı Tarihi, II. cilt, 7.baskı, s.162.

(4) Hayrullah Efendi, Devlet-i Aliyye-i Osmaniye Tarihi (Haz. Zuhuri Danişman), V.cilt, İstanbul, 1972, s.84.

(5) Mine Mengi, Eski Türk Edebiyatı Tarihi, Ankara, 2000, s. 121.

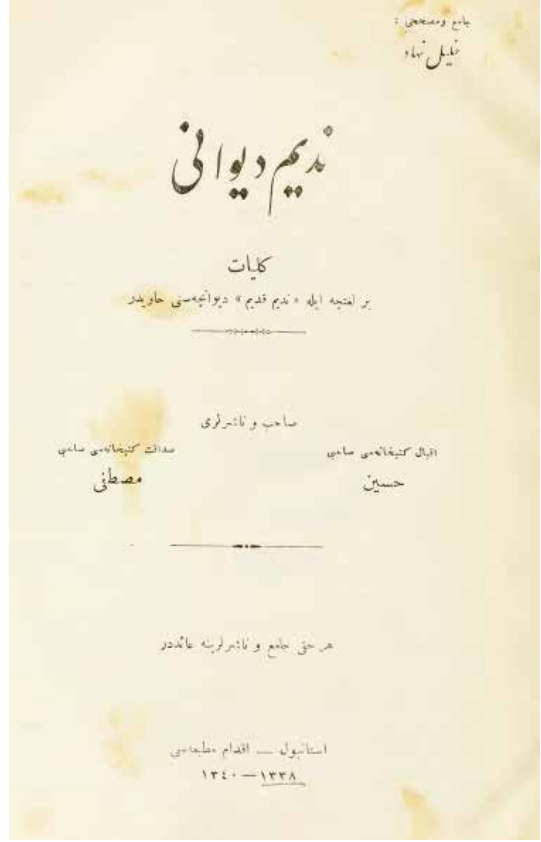
Karaçelebizade Hüsameddin Çelebi'nin oğlu Karaçelebizade Mehmet Hicri Efendi, onun da oğlu Kazasker Karaçelebizade Hüsameddin Hüseyin Efendi idi. Hüsameddin Efendi'nin oğulları Şeyhülislam Karaçelebizade Abdülaziz Efendi ile Kazasker Karaçelebizade Mehmet Efendi, Mehmet Efendi'nin oğlu Karaçelebizade Mahmut Efendi idi. Mahmut Efendi'nin kızını Sultan İbrahim devri kazaskerlerinden Mülakkap Muslihiddin Efendi aldı. Neslinden Mehmet Efendi dünyaya geldi. Nedim bu Mehmet Efendi'nin oğludur⁽⁶⁾.

Nedim, 18. yüzyılda yaşamış, şiirde açtığı yeni çılgırla çağdaşlarını ve kendinden sonraki pek çok şairi etkilemiştir. Doğum tarihi tam olarak bilinmemekle beraber 1681 olduğu tahmin edilmektedir.

Dedesi Mustafa Muslihiddin Efendi⁽⁷⁾, Sultan İbrahim'in tahttan indirilmesinden sonra, 1648'de çıkan bir isyanda linç edilerek öldürülmüş olan bir zattır. Çirkin lakaplarla anıldığı için kaynaklarda adı "Mülakkab" diye geçmektedir. Bundan ötürü Nedim'i eleştirmek isteyen çağdaşları Nedim'den bazen "Mülakkabzade" olarak bahsetmiştir⁽⁸⁾.

Asıl adı Ahmet olan Nedim'in babası, Mehmet Efendi, annesi ise Karaçelebizade Abdülaziz Efendi ailesinden Saliha Hatun'dur. Nedim, İstanbul'da doğmuş, burada yetişmiş, düzenli bir medrese eğitimi görmüş ve Şeyhülislâm Abdullah Efendi'nin huzurunda sınav vererek müderris olmuş ve Hâric Medresesi müderrisleri arasına katılmıştır.

Nedim, önce Sadrazam Silahtar Ali Paşadan yardım ve iltifat gör-

Nedim Divanı kapak kısmı.

müştür; ama onun asıl koruyucusu Sadrazam Nevşehirli Damat İbrahim Paşa olmuştur⁽⁹⁾. Nedim İbrahim Paşa'nın takdirine mazhar olduğunu şöyle anlatmaktadır:

"Fakir Mehmet oğlu Ahmet adı ile tanınmış Nedim ki inziva köşesinde sıkıntı yükleri altında zamanın meçhullerinden olmuş, bedbaht, adsız ve namsız idi. Yalnız bu zamanın keremkârı ve çok cömert veziri ruus-ı harici ihsan ederek, bu kulunu bahtıyarlığa ulaştırdı ve böyle Bermekilere benzeyen bir himmet ile ben kulunu halk arasında mümtaz eyledi⁽¹⁰⁾".

Damat İbrahim Paşa'nın koruyuculuğu sayesinde aşağıdaki beyitlerinden anlaşıldığı üzere Nedim, Damat İbrahim Paşa tarafından kendine ait olan kütüphaneye müdür ola-

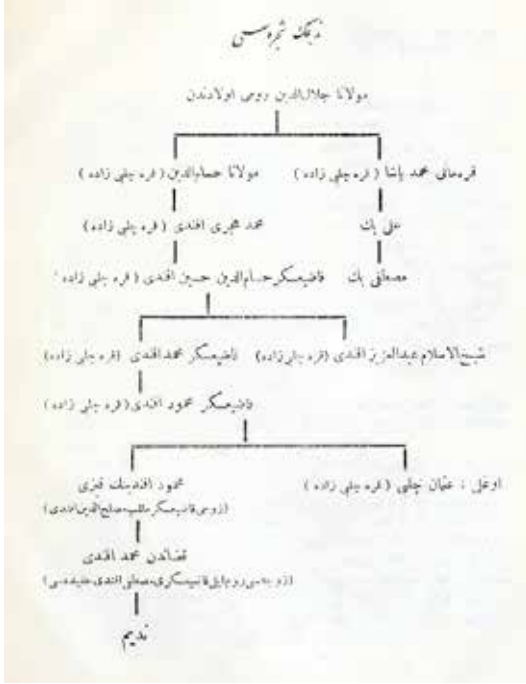
(6) Ahmet Refik Altınay, Alimler ve Sanatkarlar, Ankara, 1980, s. 226-227.

(7) Muhsin Macit, Nedim Divanı, Ankara, 1997, s. 15

(8) Nevzat Yesirgil, Nedim, Ankara, 1959, s. 3.

(9) Hasibe Mazoğlu, Nedim, Ankara, 1988 s. 9.

(10) Altınay, age., s. 229-230.

1921 yılında basılan Nedim Divanı'nda yer alan Nedim'in soy ağacı.

NEDİM'İM SOY AĞACI

- 1- Mevlâna Celâleddin Rûmî (1273)
- 2- Sultan Veled (1312)
- 3- Ulu Arif Çelebi (1319)
- 4- Şemseddin Abid Çelebi (1338)
- 5- Hüsameddin Vacid Çelebi (1342)
- 6- Emir Alim Çelebi (1350)
- 7- Muzaffeküddin Çelebi (1368)
- 8- II. Emir Alim Çelebi (1395)
- 9- II. Mehmet Emir Arif Çelebi (1421)*
(Karamani Mehmet Paşa)
- 10- Mevlâna Hüsameddin (Karaçelebizade)
- 11- Mehmet Hicri Efendi (Karaçelebizade)
- 12- Kazasker Hüsameddin Hüseyin Efendi
(Karaçelebizade)
- 13- Kazasker Mehmet Efendi (Karaçelebizade)
- 14- Kazasker Mahmut Efendi (Karaçelebizade)
- 15- Mahmut Efendi'nin kızı
(Eşi Kazasker Mülakkap Muslihiddin Efendi)
- 16- Kuzattan Mehmet Efendi
(Eşi Rumeli Kazaskeri Mustafa Efendi'nin Torunu)
- 17- NEDİM**

*Barihuda Tanrıkorur, "Mevleviyye", TDV Ansiklopedisi, XXIX. cilt, Ankara, 2004, s. 469.

**Ahmet Refik Altınay, Alimler ve Sanatkarlar, Ankara, 1980, s. 224.

rak atanır:

"Lütfun ne güne vafedeyim ben ne söyleyim
Bilmem nice edâ edeyim şükr ü nimetin
İhsân edüp kerem buyurup himmet eyleyüp
Lütf etti bendesine kütübhâne hizmetin
Ol hizmet-i celîlin efendim Hudâ bilir

Çoktan çekerdî hâtır-ı âzâde hasretin⁽¹¹⁾."

Nedim bu kütüphane hizmetiyle çokça okuma fırsatı kazanmış, böylece ilim yolunda da hızla ilerlemeye başlamıştır. Nedim, resmi toplantılardaki yerini alarak, Padişah ile de tanıştırılarak dönemin gözde şairlerinden biri olmuştur.

Dönemin ulemasından Kazasker Salim Efendi Nedim hakkında şunları söylemiştir:

"Temiz huyu, gayet yüce, ülfeti hoş bir şair olup kısa zamanda yüzlerce eser vermeye muktedir ve övülecek her şahsın layık olduğu vâsfinın sözlerini tartmakta hayli mahirdi. Hala ilmiye mesleğinde büyük müderrislerden ve ulu kişiler arasında olgunluğu ile tanınan meşhurlardandır⁽¹²⁾."

Sadrazam Nevşehirli İbrahim Paşa'nın devri her ne kadar bir barış ve huzur devri olmuşsa da devlet adamlarının zevk ve sefaya düşmüş olmaları ve İran ile savaşların uzayıp gitmesi rahatsızlığı iyice artırmıştır. Ayrıca seferler dolayısıyla sürekli yeni vergilerin konulması, taşradaki asayişsizlik bilhassa levent eşkıyası ve doğudaki aşiretlerin soygunculuğu neticesi halkın İstanbul'a akını ve şehirde işsizliğin artması İstanbul esnafının içinde bulunduğu zorluklar gibi iktisadi ve sosyal sebepler devlet idarecilerine karşı genel bir hoşnutsuzluk doğurması ve İbrahim Paşa'nın yapılacak olan İran seferini ağırdan alması üzerine 1730'da Patrona Halil isyanı patlak verdi. III. Ahmet asilere karşı başarı elde ede-

(11) Atilla Özkırımlı, Nedim, İstanbul, 1974, s. 10-11.

(12) Altınay, age., s. 232.

meyince ertesi günü onların isteklerini kabul etmeye ve damadı Nevşehirli İbrahim Paşa'yı boğdurarak asilere teslim etmeye mecbur oldu. Bir gün sonra ise tahttan zorla feragat ettirilip yerine II. Mustafa'nın oğlu I. Mahmut getirildi⁽¹³⁾.

Patrona Halil isyanı sırasında Nedim'in nasıl öldüğü ve mezarının yeri ile ilgili farklı fikirler ortaya atılmış olsa da Ali Canip Yöntem'in Murat Molla Kütüphanesinde bir mecmuada bulduğu Nedim'in ölümü dolayısıyla yazılmış bir tereke kararının suretinden kesin olarak anlaşılmaktadır ki Nedim ya ihtilâlin ilk günlerinde ya da bir müddet sonra, fakat henüz ihtilal yatışmadan ölmüştür. Nitekim Müstakim-zade, "Mecellet-ün Nisâb"ında Nedim'in ihtilal esnasında evinin damından aşağı düşerek öldüğünü söyler. Mezarı Üsküdar'daki Karacaahmet Mezarlığında Selimiye Dergâhı civarındaki Çiçekçi mevkiindedir.

Nedim'in edebi kişiliğini büyük ölçüde Sultan III. Ahmet'in saltanatının son on iki yılını ve Sadrazam Nevşehirli İbrahim Paşa'nın da sadrazamlık yıllarını kapsayan Lâle Devri oluşturur. Nedim, Osmanlı şairleri arasında devriyle birlikte anılan, hatta özdeşleşen müstesna şairlerdendir. Lâle Devrinde Nedim'le aynı muhitte yaşayan ve devrin havasını onunla birlikte teneffüs eden pek çok şair olmasına rağmen devrinin ruhunu onun kadar eserine yansıtan olmamıştır.

Her ne kadar Divan şiirinin gelenekselleşmiş kalıplarının doğrultusunda şiirlerini yazsa da onu diğer şairlerden farklı kılan bir taraf vardır. Nedim, yaşadığı hayatı merkeze alarak dış dünyadan aldıklarını hissettiği gibi verir. İzlenimlerini ve gözlemlerini soyutlaştırarak bir süs olarak

kullanmaz. Onun şiirleriyle Lâle Devri bütün ihtişamıyla okuyanın gözünde somutlaşır. Bu şiirlerde dönemin eğlence anlayışını ve yerlerini, halkın gelenek, görenek ve adetlerini, giyim kuşamını, yaşayışını görmek mümkündür.

Kaside, gazel ve şarkı türlerinin her üçünde de üstün bir başarı gösteren Nedim, özellikle gazel alanında Nedimâne tarzın veya şûhane gazelin en iyi örneklerini edebiyatımıza kazandırmıştır⁽¹⁴⁾.

Lâle devrinde İbrahim Paşa Nevşehir'de cami, medrese, hamam Ürgüp'te de çeşmeler yaptırarak her şaire bir kitabe yazdırmış Nedim'e de bir kitabe yazmasını emretmiştir. Bu kitabeler İstanbul'da kazdırılarak Ürgüp ve Nevşehir'e devalerle gönderilmiştir. Nedim'in Nevşehir için yazdığı ilk tarih Murukçu Çeşmesi üzerindeki kitabedir. Tarihi 1133'tür. Bu tarihten başka yine Nevşehir'de Tavukçu Çeşmesi ile Çekiç Çeşmesi üzerinde bulunan iki tarih de Nedim'e aittir⁽¹⁵⁾.

Nedim'e asıl şöhretini kazandıran eseri, divanıdır. Nedim, IV. Mehmet'in (1648 - 1687) münecimbaşısı Mevlevi Ahmet Dede'nin *Câmiü'd-düvel* adlı Arapça tarih kitabını Türkçeye çevirerek *Sahâifü'l-ahbâr* adını vermiştir⁽¹⁶⁾. Ayrıca Bedrettin Mahmut bin Ahmet (ö.1451) tarafından yazılan *İkdu'l-Cüman fi Tarihi Ehli'z-Zaman* adlı yirmi dört ciltlik İslam tarihi, Nedim'in de içinde bulunduğu tercüme heyetince *Aynü Tarihi* adıyla çevrilmiştir. Fakat Nedim'in mütercimler arasında yer aldığı bilindiği halde hangi bölüm veya kısımları tercüme ettiği henüz bilinmemektedir⁽¹⁷⁾.

(14) Cevdet Kudret, Divan Şiirinde Üç Büyüklük: Nedim, 1985, s.12.

(15) Altınay, age., s.237-239.

(16) Adil Şen, İbrahim Müteferrika ve Usulü'l Hikem fi Nizami'l Ümem, Ankara, 1995, s.16.

(17) Macit, age., s.10.

(13) Münir Aktepe, "Ahmed III", TDV İslam Ansiklopedisi, II. Cilt İstanbul, 1989, s.36-37.

NEDİM

Kaside der vâsf-ı İstanbul ve sitayiş-i Sadrazam İbrahim Paşa

Bu şehr-i Sitanbul ki bi misl ü behâdır
Bir sengine yek pâre Acem mülkü fedâdır
Bir gevher-i yekpare iki bahr arasında
Hurşîd-i cihan-tâb ile tartılsa sezâdır
Bir kân-ı niamdır ki anın gevheri ikbâl
Bir bağ-ı iremdir ki gülü izz ü alâdır
Altında mı üstünde midir cennet-i a'lâ
El-hak bu ne halet bu ne hoş âb u hevâdır
Her bağçesi bir çemenistân-ı letâfet
Her kûşesi bir meclis-i pür-feyz ü safâdır
İnsaf değildir ânı dünyaya değışmek
Gülzarların cennete teşbih hatadır
Herkes irişür anda muradına âninçün
Dergahları melce-i erbab-ı recâdır
Kala-yı meârif satılır sûklarında
Bazâr-ı hüner ma'den-i ilm ü ulemâdır
Camilerinin her biri bir kûh-i tecellî
Ebrû-yi melek andaki mihrâb-ı duâdır
Mescidlerinin her biri bir lücce-i envâr
Kandilleri meh gibi lebrîz-i ziyâdır
Ser-çeşmeleri olmada insana revân-bahş
Germ-âbeleri câna safâ cisme şifâdır
Hep halkının etvarı pesendîde-i makbul
Derler ki biraz dilleri bî-mihr ü vefâdır
Şimdi yapılan âlem-i nev-resm ü safânın
Evsafı hele başka kitâb olsa sezâdır
Nâmı gibi olmuşdur o hem sa'd hem âbâd
İstanbul'a sermâye-i fahr olsa revâdır
Kûh-sarları bağları kasrları hep
Güya ki bütün şevk ü tarab zevk u safâdır
İstanbul'un evsafını mümkün mi beyân hiç
Maksûd heman sadr-ı kerem-kâra senâdır

NEDİM

ABDÜLKADİR ERDOĞAN'IN KADI SİRACEDDİN HAKKINDA BİR MAKALESİ

Ahmet ÇELİK

“**H**amdizade” Abdülkadir Erdoğan (1877 Konya - 1944 İstanbul) Konya’da yayınlanan ve Babalık gazetesinin devamı olan Türk Sözü (1917–1918) gazetesinde Selçuklu dönemi devlet adamı, âlim ve Kadılarından olan **Kadı Şeyh Siraceddin Urmevi hakkında** bir makalesi yayınlanmıştır. “Türklük Etrafında: Şeyh Siraceddin Urmevi” başlığı altında yayınlanan bu makalede birçok kitabı olan ve Hazreti Mevlana’nın vefatında cenaze namazını kıldırarak Kadı Siraceddin Urmevi hakkında değerli bilgiler vermektedir. Onun Türbesi ve türbesi etrafında oluşturulan bazı yanlış inanışlara işaret eden makale adı geçen gazetede 27 Kanun-i evvel 1917 (sayı:428/35 (7. Yıl), sayfa:3)’de yayınlanmıştır. Yaklaşık bir asır öncesi Osmanlı Türkçesi ile yayınlanan bu makaleyi daha iyi anlayabilmek için bazı açıklamalarla günümüz Türkçesine aktardık.

“Şeyh Siraceddin Urmevi”

Beysel-ulema (âlimler arasında) **Siraceddin** ünvanıyla şöhratına (meşhur) olan bu zat-ı alî kadrin (yüce şahsın) ismi “**Mahmud**” künyesi “**Ebu’s-sena**”dır. Kendileri esasen Azerbeycan eyaleti dâhilinde elveym 40.000 nüfusa havi olan Urumiye kasabasında 594 tarihinde doğmuş ve mebadi-i ulumu (ilk tahsili-ni) orada okumuştur.

Hace-i hem asrı olan (aynı asırda yaşayan âlimlerden) Kemaleddin b. Yunus’dan Musul’da ahz-i feyz ve kemal ettikten sonra selatin-i Selçukiye (Selçuklu Sultanları) tarafından bütün erbab-ı ilim ve irfanın mazharı ihtiramı ve takdiri oldukları bir zaman o da hemen merkez-i saltanat (başkent) olan şehrimize (Konya’ya) gelmiş ve bir çok seneler burada neşr-i füyuzat ve kemalat eylemiştir. İrtihaline (vefatına) kadar Konya’da Kadı’l-kudat (Kadılar’ın başı) hizmeti celilesini (büyük görevini) ifa etmiş olduğu da sicillat-ı vakfiyenin ekserisinde (vakıf kayıtlarının çoğunda) görülen imzalarından istidlal edilmektedir.

Metalu’l-envar, Beyanülhak, El-İrşad, El-menahic, el-Esrar, et-Tabsil, el-Mahsul, el-Lübab, el-Kıstas, el-Ayn, el-Mu’tekidat, gibi asar-ı alîyesine (eserlerine, kitaplarına) bakılırsa müşarun ileyhın hem fukahay-i şeriattan, hem de ulema-ı mantık (mantıkçı) ve hikmetten (filozof) olduğu tahkik eder.

Müellefat-ı mezkurdan (yukarıda adı geçen) “**Metalul-Envar**” namındaki eseri, ulema-ı İslamiye (İslam âlimleri) arasında pek ziyade iştihar (şöhret) etmiş ve buna müteaddid (pek çok) şerhler yazılmış ve 1303/1885 tarihinde Kutbuddin Razi’nin “**Levamiu’l-Esrar**” namındaki şerhi Seyyid Şerif (Cürcani)’nin haşiyesiyle birlikte Dersaadet’te (İstanbul’da) basılmıştır.⁽¹⁾

(1) Bakınız: Hasan Akkanat, Kadı Siraceddin el-Urmevi ve Metalu’l-Envar Adlı Eseri -Tahkik, Çeviri, İnceleme, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri (İslam Felsefesi Tarihi) Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara 2006.

Müşarun ileyh (Kadı Siraceddin), 682/1284 tarihinde Konya'da vefat etmiş (Taşköprüzade'nin Mevzuatül Ulum tercemesinde 882/1477 tarihinde gösterilmesi sehvi-i mürettepten (yazım hatasından) başka bir şey değildir) ve birçok meşahir-i Selçukiyye'nin meşahidini (kabrlerini) ihtiva eden Musalla Kabristanı'na tevdi edilmiştir.

Mezkûr kabristandaki kitabeler birer birer tedkik edildiği (incelendiği) halde Hazreti Sirac'ın kitabei sinin-i mezarına (mezar taşı kitabesine) tesadüf etmek mümkün olamadı.

Oradaki Şeyh Halil Türbesi'nin Siraceddine nisbet edilmesi ise hiç doğru değildir. Türbe-i mezkurenin gerek tarz-ı inşaidan ve gerekse bin müşkilat ile okunabilen kapısı üzerindeki Türkçe kitabesinden üç asır evvel Şeyh Halil namındaki zat için inşa edilmiş olduğu taayyün etmektedir. Yalnız bazı avamın (halkın) türbeye nazar-ı nefret ve lanetle bakmaları hazreti Sirac'ında o civarda medfun olması kanaatini kuvvetleştirebilir.

Siraceddin'in Hazreti Mevlana aleyh-tarı olduğunu za'm ederek bazı zavallıların bu suretle izhar-ı iğbirar (güceniklik) ve adavet (düşmanlık) eylemeleri cehalet ve hamakattan (ahmaklık-tan) başka bir şey değildir.

Siraceddin Hazretleri Hazreti Mevlana Celaleddin Rumi'nin makberi ve daima hem meclis olduğu musahibi (arkadaşı, sohbet ettiği kimse) idi.

Bir asra karib (yakın) ömür sürmüş ve Hazreti Mevlana'nın kırk sene kadar hizmet-i hususiyesinde (özel hizmetinde) bulunmuş olan Feridun b. Ahmed Sipehsalar Hazretleri'nin beyanına göre Hazreti Siraceddin Cenabı Mevlana tarafından verilen bir fetvanın evvelce muvafık-ı şer'i şerif olmadığını iddia etmiş ve Mevlana müşarun aleyh

ise fetvasını kitap ve babıyla irae ederek gerek Siraceddin'e ve gerekse hazır-ı bil-meclis olan diğerlerine fadl ve kemalini tasdik ve takdir ettirmiş ve hatta cenaze namazını bile - iddia edildiği vechile Sadreddin Konevi değil - Siraceddin hazretleri kıldırılmıştır.

Vüsuk (güvenilirlik) itibarıyla diğer menakib-ı nuvisane tercih edilmesi lazımlı gelen Sipehsalarzade'nin ifadesi hilafına (aykırı) olarak Mahmud Dede'nin menakibinde ve Fehim Efendi'nin Sefine-i Şuarası'ndaki hikayelere bakıp da Hazreti Sirac'ı lanet ve nefretle yad etmek hiç layık değildir. Musalla Kabristanı'nda medfun Şeyh Halil Türbesi⁽²⁾ civarında bulunması melhuz olan Hazreti Sirac'ın sanduka-i mezarı acaba bugün nerededir?

Şehrimizde eşraf geçinen bazı kimselerin saika-ı hırs ve cehaletle (bilgisizce) kabristanlardaki eski mezar taşları evlerine taşıdıkları sırada bunlardan birisi de diye-i adavet (düşmanlık) ve hamakatla (ahmaklıkla) Hazreti Sirac'ın sandukası taşını kaldırıp götürdüğü ve yazılarını tamamen sildirerek evinin bir köşesine koydurduğu mevzukan istihbar (güvenilir bir kaynaktan haber) edilmiştir. Hamdizade Abdülkadir.

Kaynak:

Konya'da Türk Kültür Varlıkları, Konya 2010
Türk Sözü 27 Kanun-i evvel 1917, sayı:428/35
(7. Yıl), sayfa:3

(2) (Musalla Mezarlığı'nın içerisinde Namazgahı'nın batısında yer alır. Bu türbenin Kadı Siraceddine ait olduğu söyleniyor da kitabesinden 998/1597 yılında yapıldığı anlaşılmaktadır. Bakınız: Konya'da Türk Kültür Varlıkları, Konya 2010, s.448) Bu türbe hakkında tuhaf bir itikat vardır. Hariçten bir taş alınır kubbenin kemerine doğru atılır. Eğer taş ilk atışta kemerin çıkışına tutturulabilirse o sene içinde; yok ikincisinde muvaffak olunursa ikinci senede hac edileceğine ve hiç birisinde muvaffak olunamazsa ebediyen Hicaz'a gidilemeyeceğine itikat edilir ki yanlışlıkla Siraceddin'in medfeni zannolunan bu kubbeyi halka taşlatmak için aleyhtarlık hissini taşıyanlar tarafından telkin edilmiş garazkârane bir fikir olduğunda şüphe yoktur.

Abdülkadir Erdoğan